

АКТУАЛЬНІ БІОЛОГІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аркушина Г.Ф.

*доцент кафедри біології та методики її викладання
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФЛОРИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ КІРОВОГРАДЩИНИ

З середини ХХ століття значна увага приділяється проблемі синантропізації флори, особливо на територіях, більшість площі яких займають антропогенно модифіковані та урбанізовані ландшафти, комунікаційні системи та деградовані природні екотопи. До таких в першу чергу належать флори міст та менших населених пунктів. Безперечно, процеси формування флори великого і малого міста значно відрізняються, і ще більш своєрідними є процеси формування флори в сільській місцевості.

Урбанізоване середовище трансформує флору в декількох напрямках, а саме: збіднення природної флори, спонтанне занесення адвентивних рослин та цілеспрямоване культивування видів людиною. Ми вважаємо доцільним і актуальним вивчення всіх складових урбанофлори – інดิгофітів, синантропних та культивних видів.

Досліджуючи флору трьох населених пунктів Кіровоградщини (м. Кіровоград (нині м. Кропивницький), м. Новомиргород та с. Велика Виска), ми виявили деякі своєрідні тенденції, які помітно відрізняються від загальних. Досліджені флори мають типові риси, притаманні антропогенно трансформованим та урбанізованим взагалі. Це, зокрема, уніфікація, адвентизація, синантропофітизація флори, підвищений рівень видового багатства, закономірні зміщення систематичних, біоморфологічних, географічних та екологічних характеристик. Водночас ці характеристики мають і своєрідні риси, які відрізняють їх від інших подібних флор. Зокрема, їх індигофітні складові зберігають переважаче положення порівняно із адвентивними та культивними. Відзначається значно менша трансформація, прослідковується можливість відносної стабілізації видового складу флори, відновлення її аборигенної структури за рахунок рослин природної зони.

В цілому досліджені 3 населені пункти характеризуються невисоким значенням індексу синантропізації флори, що свідчить про середню міру трансформованості. Синантропізація в більшій мірі зумовлена процесом апофітизації, ніж антропофітизації, порівняно невеликою інтенсивністю інвазії адвентивних рослин, особливо кенофітів, та евкенофітів та середнім представництвом нестабільного елементу у флорі. Спільною рисою досліджених флор є переважання індигофітної складової над адвентивною та культивною; значна подібність до зональної природної флори; середній ступінь антропогенної трансформації; невелика інтенсивність інвазії адвентивних рослин; переважання апофітизації над антропофітизацією. Названі риси дозволяють визначити їх як флору середніх і малих міст України та пагофлору.

Відзначаємо, що формування урбанізаційних рис більш інтенсивно відбувалося в ХІХ-ХХ століттях. Це співставляється з історичними даними про досліджені населені пункти. Зональність флори в даний час залишається малопорушеною. Припускаємо, що

імовірність подальшого розвитку флори в двох протилежних напрямках - зональному та синантропному – є приблизно однаковою, та залежить лише від спрямування та інтенсивності господарської діяльності людини в XXI столітті.

Кирильченко Т.О.¹, Мельниченко Н.В.², Настека Т.М.³

¹студентка; ²доценти кафедри біології
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ *VACCINIUM MYRTILLUS* L. В СУБОРАХ ПІВДЕННОГО ПОЛІССЯ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті описано значення *Vaccinium myrtillus* L. як улюбленої харчової, медоносної, лікарської, фарбувальна та дубильна рослина, досліджені екологічні потреби виду в умовах Південного Полісся Київської області, наведені результати кількісних досліджень *V. myrtillus* в природних угрупованнях. Автори публікують висновки зроблені в результаті дослідження і пропонують практичні рекомендації по збереженню популяції *V. myrtillus* в зоні дослідження.

Ключові слова: *Vaccinium myrtillus* L., Південне Полісся Київської області, лікарська рослина, екологічні потреби, кількісні дослідження, природні угруповання.

Кирильченко Т.О., Мельниченко Н.В., Настека Т.М. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОХРАНЕНИЯ *VACCINIUM MYRTILLUS* L. В СУБОРЯХ ЮЖНОГО ПОЛЕСЬЯ КИЕВСКОЙ ОБЛАСТИ. В статье описано значение *Vaccinium myrtillus* L. как любимого пищевого, медоносного, лекарственного, красящего и дубильного растения, исследованы экологические потребности вида в условиях Южного Полесья Киевской области, приведены результаты количественных исследований *V. myrtillus* в природных сообществах. Авторы публикуют выводы сделанные в результате исследования и предлагают практические рекомендации по сохранению популяции *V. myrtillus* в зоне исследования.

Ключові слова: *Vaccinium myrtillus* L., Южное Полесье Киевской области, лекарственные растения, экологические потребности, количественные исследования, естественные сообщества.

Kirilchenko T.O., Melnichenko N.V., Nasteka T.M. ENVIRONMENTAL ASPECTS OF *VACCINIUM MYRTILLUS* L. CONSERVATION IN THE SOUTHERN POLISH SITES OF KIV REGION. The article describes the value of *Vaccinium myrtillus* L. as a favorite food, honey, medicinal, coloring and tannery plant, ecological needs of the species in the conditions of the Southern Polissya of the Kiev region are investigated, and the results of quantitative studies of *V. myrtillus* in natural groups are presented. The authors publish the findings of the study and propose practical recommendations for the conservation of the *V. myrtillus* population in the study area.

Key words: *Vaccinium myrtillus* L. ecological conditions, of the Southern Polissya of the Kiev region, ecological needs, quantitative studies, natural groups.

Чорниця звичайна *Vaccinium myrtillus* L. – здавна відома, улюблена і активно використовується як харчова, медоносна, лікарська, фарбувальна та дубильна рослина.